

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI'NA

Çay-Kur'un, Türkiye Varlık Fonu' iştiraklerinden biri olduğu 2017 yılından itibaren her yıl zarar ettiği 2019 Sayıştay denetim raporlarına yansımıştır. Yıllık yaklaşık 2 milyar dolar ticaret hacmi olmasına rağmen Türkiye'de çay üretiminden sorumlu olan Çay-Kur'un zarar etmesinin nedenlerini araştırmak ve bu zararda varsa sorumluların tespit edilmesi ve gereken işlemlerin yapılarak Çay-Kur'u zarardan kurtarmak amacıyla Anayasa'nın 98'inci, İçtüzüğü'nün 104 ve 105'inci maddeleri uyarınca bir Meclis araştırılması açılmasını arz ve talep ederiz.

Franklin

Rıdvan TURAN

Mersin Milletvekili

GEREKÇE

ÇAY-KUR, 05.02.2017 tarih ve 29970 sayılı Resmî Gazete 'de yayınlanan 2017/9756 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Türkiye Varlık Fonuna aktarılmıştır. ÇAY-KUR'un Türkiye Varlık Fonu'na aktarıldığı tarihten itibaren biteviye zarar ettiği 2019 yılı Sayıştay Denetim Raporunda belirtilmiştir. Sayıştay Denetim Raporu'na göre Çay İşletmeleri Genel Müdürlüğü 2019 yılında 635.092.521,33 TL zarar etmiştir. ÇAY-KUR, yaş çay alımlarına karşı hemen ödemesi gereken parayı kamu ve özel bankalardan aldığı kredilerle ödemektedir. ÇAY-KUR, çay satışlarından elde ettiği gelirle bankalardan aldığı kredileri yıl sonlarında geri ödemektedir. Fakat ÇAY-KUR 2016 yılından itibaren bankalardan aldığı kredinin tamamını ödeyemediği için günümüze kadar borçları katlanarak artmaktadır. 2016 yılında ödemediği 1,29 milyar TL, 2017 yılında 1,53 milyar TL'ye, 2018 yılında 2,06 milyar TL'ye ve son olarak 2019 yılında ise 3,4 milyar TL'ye yükselmiştir. ÇAY-KUR finans politikasının sonucu olarak 395,5 milyon TL finansman gideri olarak yansımış bu tutar 2018'de dönem zararının %53'ü iken daha da yükselerek 2019'da %62,3 olmuştur.

ÇAY-KUR, çay üretiminin kahr ekseriyetini kendi denetiminde bulundurmasına rağmen, çay üretiminden yanlış stoklamaya ve satışlarındaki düşüşler zararın nedenleri arasında gösterilmektedir.

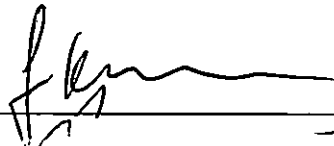
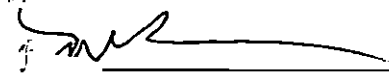
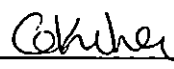
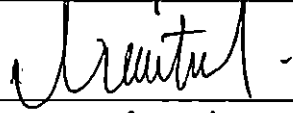
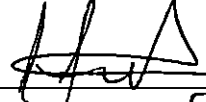
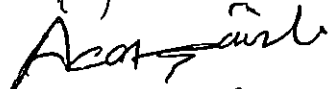
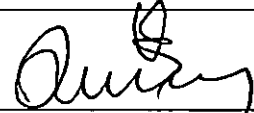
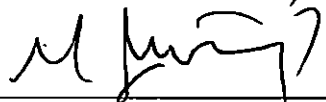
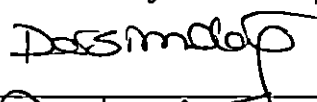
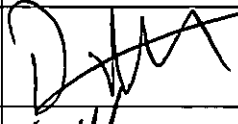
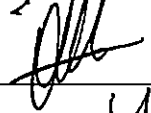
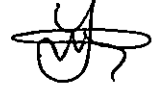
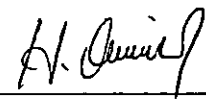
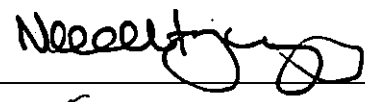
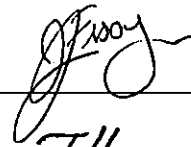
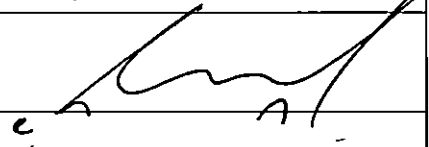
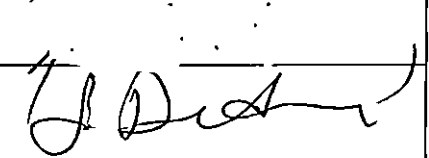
ÇAY-KUR 2018 yılında 1.768.417 bin TL olan çay yaprağı alımı, 2019 yılında %29 oranında 496.578 bin TL artarak 2.264.995 bin TL olmuştur. Ancak ÇAY-KUR 2019 yılındaki toplam borcu çay alımlarından üreticilere ödenen paranın yaklaşık bir buçuk katıdır.

2019 yılı itibarıyla 785.693 dekar çaylık alan, 199.645 üretici bulunmaktadır. Çaylık alanların %67'si Rize'de, %19'u Trabzon'da, %12'si Artvin'de, %2,0'si de Giresun'da bulunmaktadır. ÇAY-KUR çay üretimi ve satışına yönelik kapsamlı politikalar geliştiremediği için hem zarar etmekte hem de çay üretimindeki verimlilik düşmektedir. Çay üretimindeki verimliliğin düşmesinin nedeni sürekli tohumla üretim yapmakla ilişkili bir durumdur. Ayrıca çay üretim alanları miras yoluyla parçalandığı için ekonomik verimlilik azalmaktadır. Öyle ki çay üretim alanlarının yaklaşık %48'i 2 ile 5 dekar arasında olup üretici sayısı ise 93.663 kişidir.

ÇAY-KUR'un karşı karşıya kaldığı sorunlardan biri de son beş yılda bünyesindeki tasnifli ve paketli stokların giderek artmasıdır. ÇAY-KUR bünyesinde tasnifli ve paketli stoklar 2014 yılında 56.056 ton, 2015 yılında 64.398 ton, 2016 yılında 77.579 ton, 2017 yılında 74.607 ton, 2018 yılında 103.645 ton ve son olarak da 2019 yılında 122.510 ton çay vardır. Son iki yıldır çay stok miktarları son iki yıllık çay satışı kadardır. ÇAY-KUR bünyesinde sattığı çay miktarı kadar stok bulunması açık biçimde çay satışının doğru strateji ile yapılmadığını göstermektedir.

2019 yılında 30.01.2019 tarih ve 2019/44 sayılı yönetim kurulu kararıyla 2015-2016 yılları üretimi toplam 19.878 kg. organik çay küflenme nedeniyle imha edilerek, 218.291 TL zarar kaydedilmiştir.

ÇAY-KUR'un son üç yıldaki mali tablolarına bakıldığında sürekli zarar etmesi, çay stoklarının artması ve satılamayan çayların imha edilmesi ÇAY-KUR'un doğru biçimde yönetilmediğini göstermektedir. Dolayısıyla ÇAY-KUR'un her yıl zarar etmesini önlemek ve ÇAY-KUR'un doğru strateji ile nitelikli bir yönetime kavuşturularak sektördeki layık olduğu konuma tekrardan kazandırılması için meclis araştırma komisyonu kurulması bir zorunluluktur.

1	FATMA KURTULAN	MERSİN	
	SEVİN GÖKÜN	MUŞ	
3	GÜLÜSTAN KILIÇ KOÇYİĞİT	MUŞ	
4	SIDIK TAŞ	SİİRT	
5	NURAN İMİR	ŞIRNAK	
6	HÜSEYİN KAÇMAZ	ŞIRNAK	
7	ALİCAN ÖNLÜ	TUNCELİ	
8	MUAZZEZ ORHAN IŞIK	VAN	
9	MURAT SARISAÇ	VAN	
10	DERSİM DAĞ	DİYARBAKIR	
11	DİRAYET DİLAN TAŞDEMİR	AĞRI	
12	ÖMER ÖCALAN	ŞANLIURFA	
13	ZÜLEYHA GÜLÜM	İSTANBUL	
14	HASAN, ÖZGÜNEŞ	ŞIRNAK	
15	NECDET İPEKYÜZ	BATMAN	
16	OYA ERSOY	İSTANBUL	
17	TULAY HATIMOĞULLARI ORUÇ	ADANA	
18	ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU	KOCAELİ	
		M	
20	SAİT DEDE	HAKKARİ	